

Wij zijn niet machteloos

intro

Rond 17 september (Vredeszondag) is, naar ik hoop, in veel kerken het één en ander te doen. Nu de Oorlog in de Oekraïne voortduurt en zich 'onze' deelname daaraan door wapenleveranties en oefening van militairen uitbreidt, lijkt Vrede steeds verder weg. Waar zal het gesprek van christenen over gaan in deze dagen? Hoe zullen de volgelingen van Christus 'hun voeten richten op de weg van de vrede' (Lofzang Zacharias in het morgengebed)?

Het dilemma van een pacifist

Bijna levenslang ben ik lid van 'Kerk en Vrede' en jaren meedenker in de theologische werkgroep. Ik heb studenten ondersteund bij hun motivatiebrief om dienst te weigeren. Maar in zeker opzicht was dat eigenlijk droogzwemmen. Nederland deed wel mee met oorlogen, maar die mochten zo niet heten. Na de 'Politionele Actie' in Indonesië noemden men dat Vredesmissies. Er ging wel eens iets mis, maar dat waren incidenten. Intussen werd het Ministerie van Oorlog dat van Defensie.

Maar nu is het menens. Het thema van de Vredesweek is: 'Iedereen kan iets voor de vrede doen'. Een deel van de Vredesbewegingen, waaronder Kerk en Vrede, dééd iets. Een verklaring publiceren: 'geen geweld met geweld bestrijden'. Kortom: geen wapens leveren, maar onderhandelen. Deze oproep wordt op de site van KenV onderbouwd of genuanceerd met doorwrochte artikelen.

Protest her en der. Gesprekken daarover zijn moeilijk, omdat je dan niet aan de vraag kunt ontkomen: Wat dan? Toe(weg)kijken, bidden en angstig zijn? Wat kunnen we (nog) doen? Wat vraagt Christus van ons?

Geweld en Liefde

Deze dagen herlees ik de dagboeken van fr. Roger prior van Taizé* uit de tijd (1970 e.v.), dat ik betrokken was bij de voorbereiding (ook in het Studentenpastoraat) van het Jongerenconcilie augustus 1974 in Taizé. Het was de tijd na 1968!, toen de revolutie gewelddadig werd (o.a. Rote Armee Fraktion). Onverwacht kwamen honderden jongeren naar Taizé. Ze zochten een plaats van ontmoeting in de verwarring en vaak teleurstelling.

In het dagboekje, 'Feest zonder einde' (1969)**, vraagt een jonge gast in een (gefingeerd?) interview met fr. Roger: *Hoe is de gewelddadige opstand te rijmen met de opdracht alle mensen lief te hebben?*

Roger: 'In de eerste plaats heb je als mens het vermogen om anderen te overtuigen: proberen onderdrukkers te overreden met alle beschikbare middelen, met woorden, zo mogelijk met lijdelijk verzet... als dat vergeefs blijkt.... is geweld dan niet het aangewezen middel om mensen te bevrijden?' (zo paus Paulus VI)... men moet dan wel gezuiverd zijn van eigenbelang. En vergeet niet: 'Hij die naar het zwaard grijpt zal door het zwaard omkomen.'

(R) 'Maar hoe zou ik voor geweld kunnen zijn? Nee, ik weet dat het in strijd is met het Evangelie. Dat leert me dat God in ieder mens aanwezig is en dat daarom ieder menselijk leven gerespecteerd dient te worden.

En toch realiseer ik me ineens dat ik verbonden ben met jongeren, van wie sommigen, als christen, gekozen hebben voor revolutionair geweld. Als de gewelddadige onderdrukking... zover gaat dat er slachtoffers vallen, moet men dat geweld dan niet proberen te smoren door er ander geweld tegenover te stellen? Ik kan die vraag niet voor anderen beantwoorden, maar ik kan wel in gemeenschap blijven met degenen, die tot deze extreme keuze voor geweld zijn gekomen.'

Tegen de zinloosheid en apathie

Verbonden met dit antwoord van fr. Roger, vraag ik me af: wat kunnen we persoonlijk (nog) doen? Een enkele overweging:

1. Ophouden met het bijgeloof in wapens en daarvan openlijk getuigen. Waar blijft de miljoenedemonstratie in Den Haag? In 1983 wisten we ook wel, dat de toenmalige regering de kernwapens zou dulden. Was ons verzet zinloos? Als er één oorlogsslachtoffer door getroost werd, één uitzichtloze geest opstond, als verbondenheid ons kracht gaf, als... was het zinvol. Succes is niet het enige wat telt!

2. Eigen kerk-, geloofsgemeenschap, Humanistischverbond e.d. aanspreken op concrete actie: De leiding kan namens ons contacten leggen en lobbyen voor een doelbewuste vredespolitiek van onderhandelen.

3. Er zullen veel vluchtelingen komen door de wereldcrises, niet alleen uit Oekraïne. Gastvrijheid voor mensen die hun leven waagden om te overleven (zie de oproep van de Raad van Kerken t.a.v. de Tunesiëdeal). Daarom bezetten we in de jaren '70 kerken, haalden we vluchtelingen 's nachts over de grens bij Losser en brachten hen bij gastgezinnen, ondanks de vreemdelingenpolitie? Wij moeten ons niet machteloos laten maken. Waar is de geest van gastvrijheid gebleven?

4. Waar kerk en vrede op wijst: in verbondenheid met elkaar degenen, die wij macht toevertrouwd, te overtuigen, dat de wapenlevering geen uitkomst biedt en er alleen toekomst is als Oekraïne bereid is tot onderhandelen. Wie ook begonnen is: er zijn écht twee partijen. Na revoluties, brak er in 2014 in Oost-Oekraïne een afscheidingsoorlog uit! In de VN gaan stemmen op, die wijzen op de afscheiding zoals van Zuid-Ossetië als compromis.

In onderhandelingen zou het Westen dan een soort Marshallplan kunnen aanbieden, niet alleen voor wederopbouw, maar ook voor minderheden aan beide zijden, die willen verhuizen enz.

5. Nogmaals fr. Roger over het politieke engagement van Taizé: 'Toen we in 1952 met een twaalftal! broeders waren, zijn er paar uitgezonden om het leven met arbeiders en armen in hun strijd om gerechtigheid te delen (o.a. Zuid Amerika en Bangladesh). Meerdere broeders zetten hun leven daarbij op het spel'. Verzet ondersteunen door broeders uit te zenden! Zo deden de eerste christenen het ook (zie de Brieven in het NT).

Fr. Roger maakte daarbij onderscheid tussen het lidmaatschap van een politieke partij en de bewuste inzet voor gerechtigheid: 'onze communautiteit bedoelt een gelijkenis van eenheid te zijn en dat sluit de mogelijkheid uit om ook nog bij andere groeperingen te horen.'

6. Fr. Roger leefde vanuit zijn band met Christus. Ik vroeg me af, wat zou Christus gedaan hebben in onze situatie? Ik zag hem in nacht. Machteloos stond hij daar in de hof wetend van zijn kruisiging de volgende dag. Dan noteert de arts Lucas (22:50-51): Iemand sloeg met zijn zwaard het rechteroor van een soldaat af en (zo verbeeld ik me dat:) Jezus raapte dat oor op en zette het er weer aan. Was dat zinloos? Is Christus een loser? Die linker wang...

Jan de Jongh, em. studentenpredikant UT.
www.jan-de-jongh.nl/welkom.

* Voor niet-kenners:

Fr. Roger prior van Taizé

In 1942 kwam de Zwitserse theologiestudent, Roger Schuts op de fiets naar bezet Frankrijk. Hij verzorgde in de lege huizen van het bijna verlaten dorpje Taizé o.a. joodse

kinderen. In 1944 werd dat onmogelijk en vluchtte hij weer naar Genève om direct na de oorlog met enkele vrienden terug te komen. Zij vormden een kleine oecumenische communiteit en leefden voor en met de arme boeren. Intussen telt de communiteit meer dan honderd broeders en ontmoeten jaarlijks meer dan honderdduizend jongeren elkaar in de stilte van Taizé.

De Taizécontacten zijn voor velen een bron geworden van de ontmoeting met Christus en op hun levensweg. Zie ook Wikipedia.

** Deze dagboekjes zijn nauwelijks of niet meer in de handel.
Wie de volledige teksten over Taizé en de politiek wil lezen: stuur me een meel en ik antwoord met een scan van de bladzijden.